

III Olje- og energidepartementets vurdering

1. Innledning

Tverrelva Kraft AS har søkt om tillatelse til bygging og drift av Tverrelva kraftverk og regulering av Mannsvatnet med 1 m.

Byggingen av Tverrelva kraftverk krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Konsesjon kan bare gis hvis fordelene med tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget.

Reguleringen av Mannsvatnet med 1 m vil etter NVEs beregninger øke innvunnet kraftmengde med over 500 nat.hk. Tiltaket krever dermed også konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Tiltaket er ikke konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven da vannfallet ved regulering gir en kraftinnvinning under 4000 nat.hk.

Tiltakshaver har søkt om anleggskonsesjon etter energiloven til bygging og drift av nettilknytning og elektrisk anlegg i kraftverket.

2. Søknaden

Hovedalternativet vil utnytte et fall på 510 m mellom inntak i Tverrelva på kote 540 og kraftstasjon på kote 30. Vannveien er planlagt lagt delvis som nedgravde rør (660 m) og delvis som profilboret tunnel (630 m).

Det er søkt om å regulere Mannsvatnet med 1 m, som vil øke årlig produksjon med rundt 3,3 GWh. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 4,95 MW. Kraftverket vil med dette få en midlere årsproduksjon på 20,4 GWh. Det er videre søkt om anleggskonsesjon i medhold av energiloven til bygging og drift av elektrisk anlegg og 400 m 22 kV jordkabel fra Tverrelva kraftverk til eksisterende nett.

3. NVEs innstilling

NVE innstiller på å gi konsesjon til Tverrelva kraftverk og regulering av Mannsvatnet med 1 m. NVE anbefaler at det gis tillatelse til en utbygging etter hovedalternativet uten etablering av vei til reguleringsdam og inntaksdam, og med vannveien delvis i tunnel. Av hensyn til anadrom fisk anbefaler NVE at det settes krav om omløpsventil, at kraftstasjonen etableres oppstrøms anadrom strekning og at det settes krav om at vannstanden i magasinet den 20.8 skal være på HRV. Av samme hensyn tilrår NVE at kraftverket skal ha høy produksjon frem til 31.10 i den grad det er mulig innenfor de fastsatte reguleringsgrensene. NVE anbefaler videre at det settes krav om slipp av minstevannføring på 35 l/s hele året. Minstevannføringsslippet og magasinrestriksjonene vil samlet gi en reduksjon på ca. 0,4 GWh/år, slik at produksjonen blir ca. 20 GWh/år.

NVE innstiller på å gi anleggskonsesjon til bygging og drift for nettilknytningen og nødvendige elektriske anlegg i eller i tilknytning til kraftverket.

Departementet har sendt NVEs innstilling på høring til Hordaland fylkeskommune og Kvinnherad kommune. Det har ikke kommet inn noen merknader til NVEs innstilling.

4. Departementets merknader

I departementets vurdering om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen og energiloven, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal tas hensyn til.

Landskap og friluftsliv

Det fremkommer av søknaden, innkomne høringsuttalelser m.m. at tiltaksområdet har verdier for landskap og friluftsliv.

Bergen Turlag uttaler at tiltakets virkninger på landskapsverdier må vurderes. Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag mener at det bør settes krav til høyere minstevannføring enn omsøkt. Kvinnherad Turlag mener videre at reguleringen av Mannsvatnet vil være skjemmende og at det vil være uheldig å etablere vei frem til inntaket.

NVE mener at ev. etablering av vei til inntaket og etablering av inntaksdammen utgjør de største ulempene for landskap ved en utbygging. NVE anbefaler at det settes krav om at inntaksdam og reguleringsdam etableres uten bygging av veier, og at inntaksdammen får en best mulig landskapsmessig tilpasning.

Etter departementets oppfatning har tiltaksområdet verdier for landskap og friluftsliv som må tas hensyn til i konsesjonsvurderingen og i vurderingen av avbøtende tiltak. Departementet mener at en utbygging med god landskapsmessig tilpasning, uten etablering av veier til inntak og reguleringsdam, tilstrekkelig slipp av minstevannføring m.m., vil ha begrensede og akseptable konsekvenser for landskap og friluftsliv.

Anadrom fisk

Uskedalsvassdraget har bestander av laks og sjørørret. Tverrelva, som er en av flere sideelver i vassdraget, har til sammen rundt 475 m anadrom strekning fordelt på flere elvegreiner. Deler av elvestrekningen som vil fraføres vann ved en utbygging av Tverrelva kraftverk er anadrom strekning. Gyte- og oppvekstarealet på den berørte strekningen skal utgjøre om lag 25 % av de gode eller svært gode arealene som samlet finnes i sidebekkene til Uskedalsvassdraget. Den berørte elvestrekningen anses å være spesielt viktig for sjørørret.

Uskedalsvassdraget er i Miljødirektoratets lakseregister for sjørørret vurdert til å være "spesielt hensynskrevende" som følge av høye nivåer av lakselus i

Hardangerfjorden. For laks er bestandstilstanden oppført som "svært dårlig" som følge av forsuring, lakselus og rømt oppdrettslaks.

I søknadens hovedalternativ er kraftstasjonen planlagt 130 m opp fra Uskedalselva i en av Tverrelvas sidegreiner. Ved den alternative utbyggingsløsningen plasseres kraftstasjonen om lag 60 m oppstrøms Uskedalselva.

Etter NVEs vurdering vil den alternative kraftstasjonsplasseringen ha størst ulemper for anadrom fisk, da en lengre del av anadrom strekning får fraført vann og kraftverksutløpet kommer i de beste gyte- og oppvekstområdene. NVE anbefaler i innstillingen at kraftstasjonen trekkes 10 høydemeter oppstrøms det som er foreslått i hovedalternativet til naturlig vandringshinder. Videre anbefaler NVE at det settes krav om omløpsventil, noe økt minstevannføringsslipp om vinteren og at magasinet må være fylt opp til HRV 20. august. Oppfyllingen av magasinet skal sikre at det er tilgjengelig tilstrekkelig vannmengde til at kraftverket kan ha en kontinuerlig produksjon frem til 31. oktober av hensyn til anadrom fisk nedstrøms kraftstasjonen. Med dette vil kraftverket ha begrensede og akseptable konsekvenser for anadrom fisk.

Konsekvenser for anadrom fisk må tillegges vekt i konsesjonsspørsmålet og i fastsetting av avbøtende tiltak, jf. departementets "Retningslinjer for små vannkraftverk" (2007).

Etter departementets vurdering tilsier områdets verdi for anadrom fisk, mulige konsekvenser av en utbygging og den samlede belastningen på anadrom fisk i vassdraget og i regionen som helhet, at dette må tillegges stor vekt for Tverrelva kraftverk. Departementet mener at NVEs foreslåtte avbøtende tiltak på en god og kostnadseffektiv måte ivaretar hensynet til anadrom fisk.

Nettilknytning

Tverrelva Kraft AS søker etter energiloven om tillatelse til bygging og drift av elektriske anlegg. Det søkes om å bygge en 400 m lang 22 kV jordkabel fra kraftstasjonen til Kvinnherad Energis eksisterende 22 kV ledning. Jordkabelen er planlagt lagt over innmark. Kabelen må krysse fylkesveien to steder.

NVE mener jordkabelen ikke vil medføre særlige konsekvenser for naturmangfold eller andre allmenne interesser i driftsfasen. Det kan være ulemper for jordbruksdriften under anleggsfasen. NVE forutsetter at Tverrelva Kraft AS kommer til enighet med grunneierne om tidspunkt for gjennomføring av anleggsarbeidene, og at kabelen blir lagt så dypt at den ikke kommer i konflikt med jordbruket.

Etter departementets vurdering vil den omsøkte nettilknytningen ha begrensede og akseptable ulemper.

Naturmangfold

Miljøkonsekvensene ved bygging og drift av Tverrelva kraftverk må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot forringelsen eller tapet av naturmangfoldet.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen.

I tråd med naturmangfoldloven § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementet sin vurdering og tilråding på bl.a. følgende:

- Søknaden av 14.3.2013 med tilhørende rapport om konsekvenser for biologisk mangfold m.m.
- Innkomne høringsuttalelser.
- NVEs innstilling av 24.4.2014 og KSK-notat nr.: 25/2014.
- Rapport fra Rådgivende Biologer AS av 23.5.2013, *Habitatkartlegging og forslag til tiltak for sjøaure i utvalgte vassdrag ved Hardangerfjorden*.
- Søk i aktuelle databaser, som Miljødirektoratets Naturbase.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om utbredelse av naturtyper og arter og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er godt nok opplyst.

Etter departementets vurdering foreligger det ikke en fare for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfold som tilsier at føre-var-prinsippet må tillegges vekt, jf. naturmangfoldloven § 9.

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. Den samlede belastningen på naturmangfold, landskap og andre interesser skal være en del av konsesjonsvurderingen etter vassdragslovgivningen.

NVE behandlet Tverrelva kraftverk samtidig med 12 andre søknader om små vannkraftverk på Folgefonnhalvøya. Vurderinger av samlet belastning i de enkelte vassdrag, områder og i regionen som helhet, har vært sentralt i konsesjonsbehandlingen.

Etter departementets vurdering vil en utbygging av Tverrelva kraftverk, på nærmere fastsatte vilkår, ha begrensede og akseptable belastninger på anadrom fisk, biologisk

mangfold, landskap og andre interesser. Departementet mener at en utbygging av Tverrelva kraftverk ikke vil medføre uakseptable samlede belastninger for verdier i vassdraget eller i regionen som helhet. Eventuelle virkninger av ytterligere vannkraftutbygging eller andre inngrep i regionen, må vurderes ved behandling av disse tiltakene.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv. og merknader til disse, se nedenfor.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk gir de beste samfunnsmessige resultater.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene kan ikke med rimelighet oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket at inngrepet har akseptable konsekvenser for vannmiljøet. Det er videre fastsatt pålegg om avbøtende tiltak for å redusere virkningene. Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Tiltaket gir god samfunnsnytte. Departementet har kommet til at den fordel denne utbyggingen medfører ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Oppsummering og konklusjon

Tverrelva kraftverk vil bidra med en årlig produksjon på rundt 20 GWh fornybar energi. Tiltaket vil også gi positive ringvirkninger lokalt og varige inntekter til søker, grunneier og kommune.

Departementet konstaterer at Kvinnherad kommune og Hordaland fylkeskommune er positive til en utbygging og at Fylkesmannen i Hordaland aksepterer at det gis tillatelse. Naturvernforbundet i Hordaland, Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag har enkelte merknader til planene.

Det er foreslått en rekke avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser for bl.a. anadrom fisk, landskap og friluftsliv. Etter departementets vurdering er merknadene fra høringspartene i stor grad tatt hensyn til. Departementet mener at en utbygging av Tverrelva kraftverk etter hovedalternativet, med de tilpasninger NVE har foreslått, vil ha begrensede og akseptable konsekvenser for landskap, friluftsliv, anadrom fisk og andre interesser.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at de samfunnsmessige fordelene ved prosjektet er større enn skadene og ulempene.

Departementet slutter seg til NVEs konklusjon og vil tilrå at det gis konsesjon etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Tverrelva kraftverk, etter vassdragsreguleringsloven § 8 til regulering av Mannsvatnet og etter energiloven § 3-1 til bygging og drift av 22 kV jordkabel mellom kraftstasjon og eksisterende nett og til nødvendige elektriske anlegg i eller i tilknytning til kraftverket.

Departementet viser til at tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven gir direkte ekspropriasjonsvirkning i medhold av § 16 nr. 7 for de tiltak som dekkes av denne loven, om det ikke inngås frivillige avtaler.

Tillatelsene gis på de vilkår som følger vedlagt.

5. Departementets merknader til konsesjonsvilkårene

Departementet mener det er hensiktsmessig med ett felles vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Utkast er innhentet fra NVE sammen med utkast til manøvreringsreglement og anleggskonsesjon.

Departementet har følgende merknader til vilkårene:

Post 1: Konsesjonstid:

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Post 2: Konsesjonsavgifter

Avgiftene settes til kr. 24,-/nat.hk til kommunen og kr. 8,-/nat.hk til staten i tråd med praksis for konsesjoner til nye utbygginger. Foreløpige beregninger viser at reguleringen vil gi 688 nat.hk. Endelig kraftgrunnlag vil bli fastsatt av NVE etter at konsesjon er gitt.

Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart.

Kraftstasjonen skal ligge på om lag kote 40. Det skal installeres en omløpsventil i kraftverket med kapasitet på minimum 50 % av maksimal slukeevne.

Forutsetninger for vedtaket for øvrig følger av NVEs innstilling.

Post 8: Naturforvaltning

Departementet peker på at standardvilkåret om naturforvaltning gir adgang for miljøforvaltningen til å pålegge tiltakshaver miljøforbedrende tiltak og undersøkelser. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Departementet forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Departementet minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varslings av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8.

Post 11: Ferdsel m.v.

Konsesjonæren plikter å sørge for at ferdsel forbi damstedene og langs magasinet kan foregå på en trygg måte. Stiene inn til Mannsvatnet skal bevares i størst mulig grad.

Post 12: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 16: Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking

Magasinet skal merkes og sikres etter nærmere anvisning fra NVE.

Post 19: Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, nr. 15. Endelig kraftgrunnlag fastsettes av NVE etter at konsesjon er gitt, jf. merknadene til post 2 om konsesjonsavgifter.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs forslag og forutsetninger i innstillingen.

6. Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Konsesjonen gir rett til å regulere vannstanden i Mannsvatnet med 1 meter mellom kote 565 og 566. Dagens naturlige vannstand regnes for å være 565.

Magasinet skal være fylt opp til HRV den 20.8. Det skal være en jevn utnyttelse av magasinet i perioden 20.8 til 31.10 for å ivareta sjørreten nedstrøms kraftverket.

Produksjonen må tilpasses slik at kraftverket så vidt mulig produserer i hele denne perioden.

Det skal slippes minstevannføring på 35 l/s hele året fra Mannsvatnet og forbi inntaksdammen for å unngå innfrysing av egg og yngel.

Typisk start-/stoppkjøring av kraftverket skal ikke forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, og magasinet er på laveste tillatte vannstand, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike situasjoner ikke være i drift.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs forslag og forutsetninger til vedlagte manøvreringsreglement.

Olje- og energidepartementet
tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 8 gis Tverrelva Kraft AS tillatelse til regulering av Mannsvatnet i Kvinnherad kommune.
2. I medhold av vannressursloven § 8 gis Tverrelva Kraft AS tillatelse til bygging av Tverrelva kraftverk.
3. I medhold av energiloven § 3-1 gis Tverrelva Kraft AS tillatelse til å bygge og drive de elektriske anleggene i Tverrelva kraftverk og en 22 kV kraftledning i jordkabel med tilhørende elektriske anlegg fra Tverrelva kraftverk til eksisterende nett.
4. Tillatelsene gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag.
5. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med vedlagte forslag.